

tisen tien ja päätyessään tällaiseen lopputulokseen - tulee itse asiassa laajentaneeksi tematiikkaansa pitkälle ohi omien pyrkimystensä. "Illusionismin" ja "anti-illusionismin" käsittely vain televisiosuhteen ahtaassa kehityksessä saattaa nimitäin hämärtää sen, että kysymyksessä on paljon laajempi, kulttuurimme peruskudokseen kuuluva ilmiö, jonka voi sanoa myös monin tavoin kuuluvan taiteen ja luovan työn perusehtoihin.

Dan Steinbockin väitöskirjan tarkastustilaisuus osoitti, että väittelijä hallitsi hyvin sen tavattoman laajan kokonaisuuden, jonka hän on väitöskirjaksi muokannut. Vastaväittäjä tulee lausunnossaan puhuneeksi pitemmän kontroversseista seikoista kuin niistä, joista hän on väittelijän kanssa yhtä mieltä. Siksi tuntuu tärkeältä lopuksi korostaa, että pidän Dan Steinbockin suoritusta mittavana ja olennaisilta osin erittäin onnistuneena. Tekijä on kehitellyt itsenäisen tutkimusmetodin ja soveltanut sitä omaperäisesti ja taitavasti aineistoonsa. Steinbockin työ kertoo sekä selkeästi kokonaisnäemyksestä että terveestä tutkijanmielikuvituksesta. Pidän väitöskirjaa ansiokkaana saavutuksena ja uskon, että sillä tulee joukkoviestinnän tutkimuksen alueella samoin kuin lähitieteiden piirissä olemaan todellista vaikutusta lähivuosina harjoitettavaan tutkimukseen ja tieteelliseen keskusteluun.

Helsingin Yliopiston Historiallis-kielitieteellisen osaston määräämänä virallisena vastaväittäjänä puollan mielihyvin Dan Steinbockin väitöskirjan hyväksymistä opinnäytteeksi filosofian tohtorin arvoa varten.

Eero Rechart

Lausunto Dan Steinbockin väitöskirjasta 'Televisio ja psyyke. Televisiosuhde, illusionismi ja anti-illusionismi', 16.11.1973.

Helsingin Yliopiston historiallis-kielitieteellisen osaston määräämänä vastaväittäjänä esitän FL Dan Steinbockin väitöskirjatyöksi tarkoitetusta tutkimuksesta **Televisio ja psyyke. Televisiosuhde, illusionismi ja anti-illusionismi** seuraavaa:

FL Steinbock on ennakkoluulottomasti käynyt käsiksi aiheeseen, joka on ajan-kohtainen ja tärkeä, mutta samalla vaikeasti tutkittava. Televisio- ja videotointi menee yhteiskunnassamme kiivaasti eteenpäin kaupallisten intressien ja teknisen kehityksen vauhdittamana. Tämän kehityksen suuntaa ja sen vaikutuksia ei tiedä kukaan. Monet pelkäävät tämän kehityksen sisältävän vaaroja, joiden välttäminen vaatii määrätietoisia ja nopeita toimenpiteitä. Näitä kysymyksiä tutkiva joutuu työskentelemään ilman vakiintuneita tutkimusperinteitä, jokseenkin ilman valmiita metodeja ja suureksi osaksi ilman esikuvia. Kysymyksessä on siis tienraivaus ja meidän oloissamme myös keskustelun avaus uusiin suuntiin.

FL Steinbock on ottanut selvittääkseen katsojan suhdetta televisioon, televisiotapahtumaan ja televisioproduktioon. Hän yhtyy niihin, etenkin keskieurooppalaisiin ja englantilaisiin tutkijoihin, joiden mukaan psykoanalyysi on tarpeellinen väline tuon tapahtuman ymmärtämiseksi. Tutkimusote pohjautuu käsitykseen, jonka mukaan katsojan suhdetta televisioon ei voida ymmärtää ellei ymmärretä mielen näyttämöä ja mielen draamaa.

Tutkimus jakaantuu kolmeen pääosaan. Ensimmäinen on johdatusta aiheeseen ja kuvausta tutkimuksen saavuttamasta nykyaikasta, jossa on alkanut esiintyä psykoanalyttisia näkökohtia. Toisessa osassa hän tarkastelee televisiosuhteen ulottuvuuksia erityisesti psykoanalyysin kannalta. Hän esittää varsin laajan tietoineksen käytettäväksi tässä tarkoituksessa. Kolmannessa osassa hän soveltaa käsitteistöään televisiosuhteen tietyn ulottuvuuden tarkastelussa: illuusion luominen ja illuusion särkeminen ja näitä pyrkimyksiä edustavat suuntaukset elokuva- ja televisiotuotannossa.

Tämä osa on suurelta osalta elokuva-historiallinen ja elokuvaesteettinen. Psykoanalyttinen tarkastelukulma seuraa kuitenkin koko ajan mukana ja tutkija rakentaa johtopäätöksensä sen varaan.

FL Steinbockin tutkimus on laaja poikkitieteellinen pioneerityö, joka on edellyttänyt suurta työpanosta. Sisältämänsä laajan asiasisällön vuoksi se vaatii lukijaltaan paljon ja edellyttää huolellista paneutumista. Se on ajatuksia herättävä ja monella tavalla ansiokas. Komposition laveuden myötä jäävät monet metodiset

kysymykset kuitenkin vaille syventymistä. Tietynlainen komposition ja painopisteen puute vaivaa nimenomaan ensimmäistä ja toista osaa. Tutkijan menettelyä puolustaa kuitenkin se, että hän kenties on halunnut antaa monipuolisen kuvan tutkimusalueensa monisuuntaisuudesta. Ymmärrettävistä vaikeuksista huolimatta arvelen keskitetymmän rakenteen olleen sekä mahdollisen että tutkimuksen jänteveyttä lisäävän.

Ensimmäisessä osassa tutkija antaa valaisevan kuvan psykoanalyysin asemasta nykyisessä televisio- ja elokuvatutkimuksessa. Kiinnostavalla tavalla hän osoittaa tämän tutkimusperinteen yhteydet ranskalaiseen Lacanin koulukuntaan ja surrealismiin, jota vastaan hänellä on kriittisiä huomautuksia. Oman psykoanalyttisen käsittelynsä taustaksi hän valitsee Freudin perinteen. Täydentääkseen psykoanalyysin tarjoamaa kriittistä näkökulmaa televisiosuhteen näennäiseen itseäänselvyyteen hän käyttää myös feministisen ja homoseksuaalisen näkökulman tarjoamia kyseenalaistuksia.

Toisessa osassa tutkija tarkastelee mahdollisuuksia käsitellä televisiosuhdetta ja katsomiskokemusta psykoanalyttisesti tulkiten. Hän rinnastaa televisiosuhteen käänteiseen psykoanalyysiin, tiedostamiselle käänteiseen tapahtumaan. Tutkija esittelee psykoanalyttista tietoa laajasti ja asiantuntevasti. Hän osoittaa kunnioitettavaa sekä Freudin että muun psykoanalyttisen kirjallisuuden tuntemusta. Tietynlaisen painopisteen puute vaivaa kuitenkin tätäkin osaa. On luultavaa, että nimenomaan tähän yhteyteen olisi voinut valita vielä valaisempaa psykoanalyttista tietoa ja sen tiettyjä alueita olisi voinut korostaa. On myönnettävä, että tallainen esitys olisi jo yksi väitöskirja sinänsä, koska esimerkkejä ei ole tarjolla.

Välikommenteissaan ja lukujen loppuyhteenvedoissaan tutkija osoittaa huomattavaa tiivistämisen kykyä ja oleellisuuden tajua.

Kolmas osa on laaja ja mielenkiintoinen tutkielma pyrkimyksistä luoda illuusioita ja pyrkimyksistä kehittää illusion kritiikkiä elokuva- ja televisiotuotannossa. Tällä aiheella on laajat kytkennät elokuvahistoriaan, poliittiseen historiaan, elokuvaestetiikkaan ja taiteiden estetiikkaan yleensäkin. Tutkija tarkastelee

anti-illusionististen pyrkimysten käyttämiä menetelmiä ja niiden tuloksia psykoanalyysin, feministisen elokuvatutkimuksen ja homoseksuaalisen näkökulman kannalta.

Tutkija hallitsee jälleen kunnioitettavan varmaotteisesti erittäin laajan kirjallisuuden ja esitys tiivistyy jänteeseen loppuun, joka jättää vastattavaksi monia kiintoisia kysymyksiä.

Tietystä metodisesta vapaamuotoisuudestaan huolimatta tutkimus on valaiseva, virikkeitä antava ja keskustelua herättävä. Omaperäisyydessään se ei voi jättää välinpitämättömäksi.

Väitöstilaisuudessa FL Steinbock puolusti tutkimustaan asiantuntevasti ja taitavasti.

Katson että FL Dan Steinbockin tutkimustyö **Televisio ja psyyke. Televideosuhde, illusionismi ja anti-illusionismi** täyttää akateemiselle väitöskirjatyölle asetettavat vaatimukset ja ehdotan mielelläni sen hyväksymistä filosofian tohtorin arvoon vaadittavaksi opinnäytteeksi.